

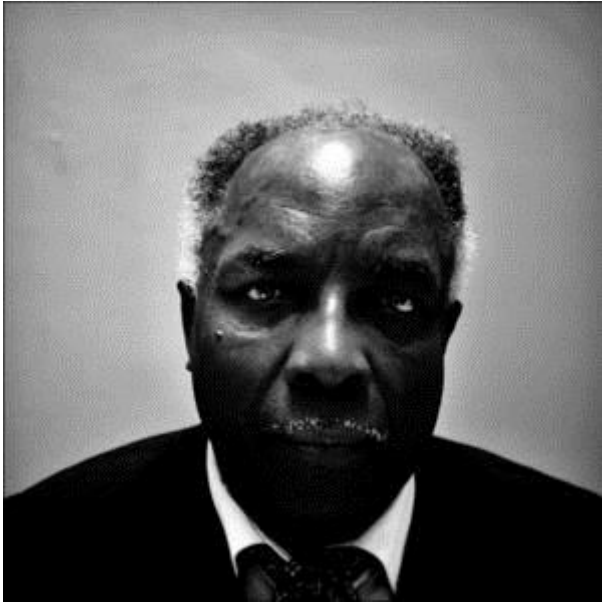
Frank Martinus Arion © Bart Muhl

'De roman moet doordringen waar de sociologie niet komt'

'In mijn studententijd woonde ik in Leiden schuin tegenover Beatrix. Als ze voor mij gekozen had, had Nederland nu Papiaments gesproken en de salsa gedanst. Dan waren we in een keer klaar geweest.' Aldus Frank Martinus Arion (Curacao, 1936) in een interview ter ere van zijn 75e verjaardag in 2010. Afgelopen zondag overleed de schrijver. Martinus Arion werd 78 jaar oud.

Door: Arjan Peters, Daniëlle Serdijn 28 september 2015, 17:45

Na een in fasen voltooide studie Nederlandse taal en letterkunde keerde hij terug naar de Antillen. Aldaar bleef de schrijver zich inspannen om het Papiaments op de agenda te krijgen als primaire taal van de Antillen. Het was zijn stellige overtuiging dat de eigen taal van de bevolking als zodanig erkend moest worden, ook in het onderwijs.

Frank Martinus Arion in 2006. © Bart Muhl

Hij debuteerde in 1973 als prozaïst onder de met *Dubbelspel*, de roman die al snel erkend werd als een Nederlands/Caribisch meesterwerk. *Dubbelspel* is een sociaal/politieke roman over rivaliteit en overspel op Curacao. Vier mannen nemen tijdens het dobbelen op zondagmiddag hun levens door, een ogenschijnlijk amusante tijdspassing, maar in dit geval met een dodelijke afloop voor twee van de vier, een derde die het gevang in moet, en alleen een goede afloop voor de gewone man uit het volk.

In het jaar van verschijnen werd dit tragikomische portret van de Antilliaanse samenleving geprezen om z'n stilistische kwaliteiten. Toch duurde het tot 2006 voor het boek definitief werd bijgezet in het pantheon van de literatuur, toen *Dubbelspel* inzet van de door de CPNB georganiseerde campagne Nederland leest. Van het boek werden 700.000 gratis exemplaren verstrekt. Een groter contrast met 1973 was nauwelijks denkbaar, vertelde Martinus Arion. 'Toen was er niet eens een borrel.'

Politiek oeuvre

Na *Dubbelspel* bouwde Martinus Arion verder aan zijn politiek gekleurde oeuvre. En hij promoveerde op een studie naar de West Afrikaanse wortels in het Papiaments, *The Kiss of a Slave* (1996). Hij publiceerde voorts *Afscheid van de koningin* (1975), *Nobeles wilden* (1979) *De laatste vrijheid* (1995), *De eeuwige hond* (2001) en *De deserteurs* (2006), een roman die zich afspeelt aan het eind van de 18e eeuw en waarin evenals in Arions romandebuut vier mannen samenkomen, met verschillende achtergronden. Met elkaar voeren zij fundamentele discussies over de slavernij.

Toch bleef Arion tot op het laatst die schrijver van *Dubbelspel*, de roman die hij om die reden wel 'dat verdomde eerste boek' noemde. Met Boeli van Leeuwen (1922-2007) en Tip Marugg (1923-2006) vormde Arion de Grote Drie van de Antillen. Soms werd hem voor de voeten geworpen dat het de Drie aan literaire erfgenamen ontbrak. Onzin, vond Arion die 'materialistische visie op kunst'; alsof een land alles op afroep beschikbaar kon hebben. Schilders, dichters, schrijvers.

Frank Martinus Arion deelt zijn boek Dubbelspel uit aan treinreizigers. © ANP

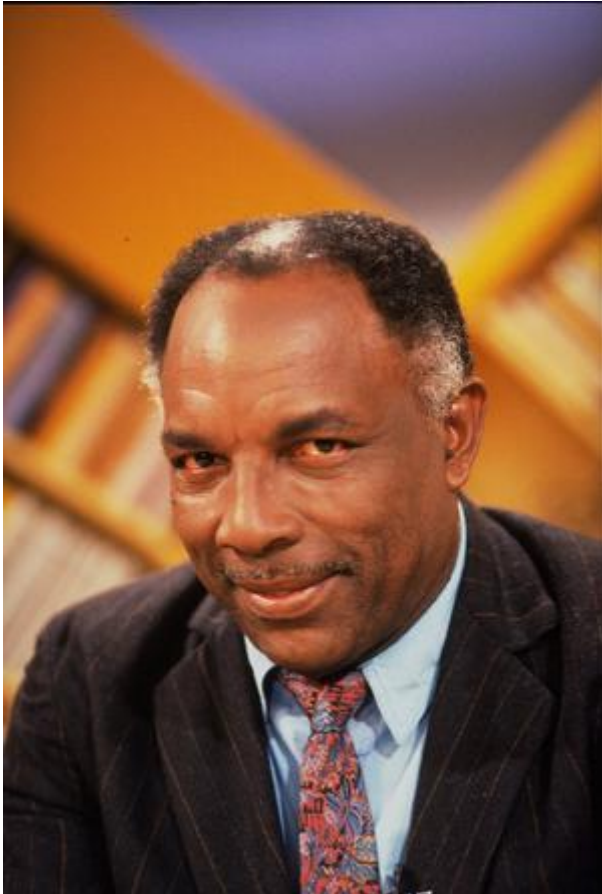
Antillen

Arion zag de Antillen als een gebied met een eigen ontwikkeling. Als oorzaak van het uitblijven van literaire nazaten noemde hij de van origine orale verhaalcultuur en de gebrekkige beheersing van het Nederlands van veel eilandbewoners. Voor het gros was Nederlands niet hun moedertaal maar die van een van de vele voormalige overheersers.

Toch bleef hij in het Nederlands schrijven, ook na 2007 toen het Papiaments officieel erkend werd. Het Nederlands was nu eenmaal zijn schrijftaal. Maar belangrijker was, zo vertelde Arion, dat hij zich tegen de overheersende Nederlandse cultuur alleen te weer kon stellen door naar dezelfde taal te grijpen.

In 2013 werd Arions verspreid gepubliceerde poëzie gebundeld, en was er ook weer even belangstelling voor zijn debuut uit 1957, *Stemmen uit Afrika*, waarin een zwarte gids een aantal blanke toeristen door Afrika op sleeptouw neemt. Hij neemt al hun vooroordelen over (negers zijn primitief, en 'de witte steden zijn voor de negerman te hé!'), waardoor de schaamte en de schuld van de blanken steeds groter wordt.

Documentaire

Frank Martinus Arion in 1995. © ANP

Cindy Kerseborn maakte een documentaire over de reeds verzwakte auteur, en op 12 april vond in de Balie in Amsterdam een avond plaats rondom Arion- waarop discussie werd gevoerd over de man, de vrouw en de politiek in het zijn boeken. Hoezeer hij ook gold als schrijver met een boodschap, ook bij dat eerbetoon werd weer duidelijk dat het oeuvre daar nooit toe kan worden teruggebracht. Daar is het te dubbelzinnig en ook te geestig voor. Alleen over déze opvatting was geen discussie mogelijk: dat Nederland in geen geval een gidsland genoemd kan worden. Immers, niets hadden de kolonisten in drie eeuwen tijd in kunstzinnig opzicht tot stand gebracht, of geïmporteerd; Nederlanders en Westeuropeanen, dat betekende juist een invasie van platheid en barbarij. Zo keerde Arion ook dit ooit gangbare vooroordeel glimlachend om.

'De roman moet doordringen in de aspecten waar de sociologie niet kan komen,'vond Arion, in wie de schrijver en de activist innig versmolten waren. In 1992 werd hij Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. In 2008 nog besloot hij de onderscheiding terug te sturen, omdat hij vond dat Nederland bezig was de Antillen te herkoloniseren, door de toegenomen justitiële controle op de sanering van de schulden: 'Ik ben onzettend teleurgesteld in Nederland.' Precies het omgekeerde van wat veel Nederlandse politici in die dagen zeiden.